

embereket hívta meg, nehogy ha valami baj mutatkozna az elindulásnál, a hajó nem menne úgy, amint tervezték, akkor a részvényesek elkedvetlenedjenek és ne folyjon be a pénz, ami neki mindig a legnagyobb gondot jelentette. A környék népét azonban nem lehetett megakadályozni abban, hogy százan és százan ne tolongjanak a parton, ahol akkor még nem lebegtek a zászlók, még nem díszítették lombfűzerekkel a hajóhidat, mint később az október 18—21. közötti, már népes közönség részvételével végrehajtott első tó körüli hajózáson.

A hajósok — és ezt számtalan történet bizonyítja — babonás emberek, akik egy-egy, általában rossz jelnek tartott esemény bekövetkezésekor el sem indulnak a hajójukkal, amíg csak kedvezőbb jelek nem mutatkoznak. Ilyen volt a hajó első kapitánya, a holland származású Haetjens kapitány, de a többiek is, a gépész, a fűtő, a kormányos, a matrózok, akik a kapitány tört magyarsággal elmondott meséiből értesültek a tengeri hajók rémes történeteiről. Ilyen pl.: hogyha baleset történik a hajó vízre eresztésénél, az végigkíséri a hajót egész életén. Nos, ilyen történt a Kisfaludynál is, csak eddig nem került elő a hajóról szóló újsághírekben, lajstromokban, valahogyan sikerült elfeledtetni szomorú esetét.

Úgy szerezttem róla tudomást, hogy Eöry Miklós csopaki barátom felhívta a figyelmet arra, hogy a paloznaki halotti anyakönyvben — amikor elődeit kutatta — 1846-ból egy érdekes bejegyzésre lett figyelmes. Kimentem Paloznakra és a rk. plébánia halotti anyakönyvében a következő szövegbe bejegyzést láttam.¹ „1846. szeptember 21-dikén meghalt Varga Éva Tóth János özvegye kath. vallású, 57 éves Füred.” A halál oka: „Balatoni 1-ső gőzös e napon eresztetvén, mozsarak durrogási közt vízre, egy el szakadt mozsár darabja által, mely 135 lépés távolságra egy velejébe hatolt, lett halál áldozatjává.”

Úgy képezem, amikor az özvegyasszony elvágódott, a közelében állók rögtön hívták a megyei fürdőbiztost, aki mindig egy szolgabíró volt, és az — nehogy riadalmat keltsen — azonnal elvitette a holttestet annak házába, ahol felravatalozták. A hajó közben már úszott a vízen, senki sem mert erről jelentést tenni, sőt bizonyos vagyok abban is, megtiltották, hogy erről Széchenyi István és a hajó kapitánya értesüljön. Széchenyit nem azért, mintha babonás lett volna, hanem, hogy el ne kedvetlenítse ez a szomorú esemény a további munkától; a kapitányt pedig, nehogy rossz, baljóslatú jelet lásson a halálesetben. Az újságok nem adtak hírt felőle, feljegyzések nem tartalmazzák az akkori időből, hogy bizony rossz előjel között indult el az első hajó. Szerencse, hogy még véletlenül sem vált be a rossz előjel, és a hajó egészen haláláig, amíg csak darabokra nem vágták, élt és ment, hozzájárulva a balatoni idegenforgalom kifejlesztéséhez.

Tóth János özvegyének sírját hiába kerestem a füredi temetőben, régen eltűnhetett az, mind sok másé, és csak az anyakönyv sorai őrzik a balatoni gőzhajózás első áldozatának emlékét.

Zákonyi Ferenc

¹A haláleset bejegyzése a paloznaki (Veszprém megye) róm. kat. egyházközség anyakönyvei 2. kötetének 366. oldalán olvasható.

Egy Sopron környéki község, Nagylózs

Nagylózs Soprontól délkeletre 22 km-re fekszik az Ikva völgyében, amely kb. Kópházánál kezdődik és Nagylózs felé fokozatosan tágul ki. Neve irásos formában a XIII. században jelent meg először, bár már a XI. században is lakhattak itt a honfoglalók leszármazottai. Erre utal Tomek Odön is a Történelmi helyek és épületek című munkájában. Úgy véli, hogy a temetőben levő Szent István-kápolna — a nagylózsiaiak így hívják — alapjait Szent László király uralkodása (1077—1095) idején rakták le. Feld István művészettörténész, aki a kápolna feltárását és rekonstrukcióját vezette, így ír: „A templom korát közelebről nem tudjuk meghatározni. A vidék településtörténete még nem tisztázott eléggé, így csak annyi bizonyos, hogy a templom 1083., azaz István király szentté avatása után keletkezett, mivel az ő tiszteletére emelték.” A kápolna felmenő falai teljes egészében kis, szabálytalan kőlapokból, ún. halszállkakötéses technikával készültek, s a szakemberek ismeretei szerint hazánkban az egyetlen román kori templom, amelyet teljes egészében ilyen falazással építettek. „Maga a templom forma — folytatja

Feld — a XIII. század végéig igen kedvelt volt, így pontosabb korhatározásra nem alkalmas. A halszálkás falazástechnika szórványos alkalmazása elsősorban olyan épületekben figyelhető meg, melyeket a kutatás a XI—XII. századra, legkésőbb a XIII. század első harmadára helyez. Valószínű tehát, hogy a templom még a XIII. század közepe előtt felépült." Drinóczy György, csornai premontrei tanulmánya, „Böngészet Sopron Megye ismeretéhez”, arról beszél, hogy Lózsról már 1264-ből van emlék, amikor a győri káptalan IV. Béla királyt értesítette, hogy a káptalan kiküldötte, Jakab kanonok és Roland nádor embere körüljárták a három család földjét, „s azt a szomszéd határoktul, jelesen Loosont is, halmokkal elkülönítsék”. A Hazai Okmánytár I. kötetében (Győr, 1865.) találkozunk az 1273-as lozsi-peresztegi csata leírásával — ekkor támadta meg a cseh király a magyar határvidéket —, ahol Pécz Benedek, aki előzőleg már Győr alatt sok kellemetlenséget okozott a cseheknek, „...egy Lozs nevezetű helységben... félretéve a halálfélelmet, maga elé tartott hajítódárdával megtámadta a szembejövő ellenséget, egy katonát dárdaütéssel a többiek szeme láttára megölt, azonkívül még egy másik katonát is. Tudniillik ebben a küzdelemben győzte le az olmtúzi püspök hadnagyát”.

Igy a falu keltezési évét nehéz határozott évszámmal megjelölni. Az biztos, hogy az első okleveles említés korántsem azonos a község keletkezési idejével. Már korábban is létezett itt művelt birtok vagy név nélküli kis település.

Nagylozs neve az oklevelekben több változatban fordul elő. 1273-ban „in quodam loco Lus vocato” (egy Lozs nevű helységben), 1277-ben „Castrum Loos”, 1350-ben „possessio Lus”, 1368-ban „Lwus”, 1377-ben „Los, Loos” szerepel. A Loos alak megmarad 1906-ig, amikor a község hivatalosan is felvette a Nagylozs nevet. (1430-tól a lozsi uraság tartozéka „predium Kis-loos”.)

Lózs a XIII. században „castrum” (erődítmény), az 1300-as évekből származó oklevelek „possessio”-nak, azaz falunak nevezik. 1431-től „oppidum” (mezőváros) 1871-ig. Az 1871. XVIII. törvénycikk szerint a városok és falvak, bármennyire is különböznek jellemükre és természetükre, fogalmilag egyaránt községek. Az 1886. XXII. tc. a községeket három csoportra osztja: a) rendezett tanáccsal bíró város, b) nagy- és c) kisközség. Lózsot — minthogy nem tudta vállalni az önálló jegyzőtartás költségeit — a kisközségek közé sorolták. A Magyar Nép-köztársaság Alkotmányának — amelyet az országgyűlés 1949. aug. 20-án emelt törvényerőre — V. fejezete szerint „Az államhatalom helyi szervei a megyei tanács, a járási tanács, a városi tanács, a községi tanács, a város kerületi tanácsa.” Ettől kezdve Nagylozs önálló tanácsú község 1982-ig, amikor mint társközség a nagycenki nagyközségi tanácshoz kapcsolódott.

Lózs soproni várföld volt, amelyet hét háztelekkel IV. László király 1276-ban a Lózsi család egyik tagjának, Belednek adott. Az a család 1437-ig, a Viczayak 1870-ig, a Sóllymossyak pedig 1945-ig voltak a helység urai.

Érdekes a község településének kialakulása. Első nagyobb települési nyomok — amelyeket az irodalom is jelez — a római korból valók. A későbbiek a népvándorlás idejére esnek. Már ekkor is az egykori kastély helye volt a helység legmagasabb pontja, ahová valamelyik néptörzs kisebb földvárát emelt, hogy jó kilátása legyen a Fertő felől közeledő ellenség kikémlésére. Ezt az erődítményt későbbben az avarok is és a németek is hasonló célra használták. Ennek maradványai — roppant vastagságú, bonyolult beosztású és erődítésszerű falak, részben római kori, részben különféle bélyegzetű, anyagú, alakú téglákból, továbbá barbár sírok — 1880-ban, a kastély átépítéskor kerültek elő.

A honfoglaló magyarok viszont nem ekörül verték le sátraikat, hanem a Szajkon, a „folyó mellett, ahol elegendő legelő és víz volt”. Az 1893. évi Canonica Visitatio is úgy említi, hogy „Loos legrégebbi része az a 12 ház, amit Szajknak neveznek”.

Zsigmond király 1431-ben Lozsi Gáspárnak Lózs nevű birtokán vásárjogot — ami a helység akkori tekintélyét is jelzi — adományozott, amely — mivel földesúri volt — az 56.000/1948. K. Sz. M. rendelet alapján szűnt meg.

A vásártér a várkastély alatt — amely a földesúr átépített kúriája volt — terült el. A kirakodóvásárok helye végig itt maradt, az állatvásárokat viszont a helység déli peremére helyezték ki.

Az 1400-as évektől számíthatjuk a helység intenzívebb fejlődésének kezdetét. Nevekről ítélve (Csapodi, Erdélyi, Kéri, Sitkei) ekkor több vidéki telepedett itt le, ami minden bizonnyal a lozsi promontóriumon, azaz „hegyen” kialakuló nagyobb arányú szőlőkultúra fellendítésével kapcsolatos. Ösztönzőleg hatott a szőlőművelés ekkori térhódítására az a tény is, hogy már ebben a században kialakult — a földesúri tulajdonjog fennmaradása mellett — a szőlőbirtok adásvétele, így a nemes, a jobbágy, sőt a városi polgár lakóhelyén kívül is vehetett szőlőföldet. 1447-ben a soproni Keslaib András 2 akó borral adózott lozsi szőlője után. A Lozsi család egyik sarja 1410 körül szőlőt adományozott a csornai premontrei prépostságnak, aki jobbágyokat is hozott ide. Ugyanebben a korban már szőlőtulajdonosként szerepelnek Lózsban a Kani-zsaiak is, akikről a szőlő a XVI. században — amikor a szőlőtermesztés még erőteljesebben fejlődött — a Nádasdyakra szállt át. 1548-ban Nádasdy Tamás 12 lozsi jobbágyot szöktetett el kövesdi telkeire. Ennek megtorlásaként a Viczayak még ugyanebben az évben a Nádasdyak rábaközi birtokairól 6 portát kitevő jobbágy lakosságot költöztettek ide.

Az 1550-es években újabb fejlődési szakasz kezdődik, ami a majorgazdálkodás beindulásá-

nak tudható be. A porták számának növekedéséről, új házak építéséről, az elhagyott telkekről az adótisztai összeírások az alábbi képet adják: 1549: porta (1 porta — 6 ház) 11; 1552: porta 11 elhagyott telek 6; új ház 2; 1554: porta 14, új ház 9, 1559: porta 14, új ház 1, 1564: porta 15 kiégett telek 4, új ház 3; 1570: porta 16; 1619: porta 17.

1588-ban a jobbágyportákon kívül két nemesi kúriát, egy várkastélyt s négy zsellérházra rendelkező evangélikus lelkészséget írtak össze. Lózsot a történetírók a XVI—XVII. században Sopron megye legnagyobb települései közé sorolják. Ezt látszik igazolni Maróthy Mihály ne mesember levele 1598-ból, amikor a lózsiai számára a csepregi evangélikus senior lelkész „egy jó tudományú” papot kért azzal az indoklással, hogy „városunkat sok fő emberek is járlák”. Itt arra célt, hogy 1595-ben megyegyűlést is tartottak itt. De megyegyűlési hely volt még 1663-ban és 1668-ban is. 1630 körül egyházi kisgyűlést és lelkipásztor-avatást is rendeztek Lózson.

A helybeli és letelepülő jobbágyok nem a Szajkon, hanem a várkastélytól észak és dél felé kezdtek építeni. Így alakult ki egy hosszú utcasor, a Felszeg és az Alszeg. Az ekkor létesített szalagtelkes telekrend mind a mai napig jellemzi ezt a települést. A majorsági gazdálkodás beindulásával az uraság zsellérei számára a házak folyamatosan az Újvárosban — Szajk folytatása keleti irányban —, a major tartozékai a várkastély mögött, az egyház zselléreiének házai pedig a vásártérről nyugat felé, a Pap utcában (később Papköz) a prédikátori ház körletében épültek fel. Ez a ház egy XVII. század eleji jegyzőkönyv szerint „nem a többi ház rendiben épült, hanem magános helyen Rác János háza végén”. Ennek „fundus”-án volt az iskola és az oskolamester egy szobából álló lakása is. A plébánia épülete ma is ezen a helyen áll. A Pap utca folytatása a Gyepszer, ahol — a régiek úgy vélik — a török elől „futhottak” emeltek először az 1590-es években „apró zalma Házacsákát” (egy helyiségből álló viskó), vagy „kis föld kuttyák” (kunyhó).

Igy a helység központja a várkastély lett, amely az Árpád-kori oklevelekben várként (castrum) szerepel. Évszázadok folyamán többször építették és alakították át. 1786-ban azt írják róla, hogy „ez az egyemeletes kastély gyönyörű”. A Solymossy család 1880-ban lebontatta és újjávarázsoltta. A földszinti helyiségek újból bolthajtással készültek, az emeleti termeket viszont magasra vették. Az ion oszlopos hatalmas előcsarnokot Rubens és Hamilton képeinek másolataival díszítették. 1951-től szociális otthon.

Ugyancsak itt a központban — a várkastély alatt — építették fel a plébániatemplomot a XV. század utolsó évtizedeiben. 1713-ban barokk módra átépítették. Neoromán homlokzatú tornyát 1865-ben alakították ki. Háromszakaszos hajója barokk, műemlék.

Az iskolai tanítás megkezdésének pontos idejét nem tudjuk. Minden valószínűség szerint a nagyszombati zsinat (1561) után indult. Itt az ország primása, Oláh Miklós annak a kívánságának adott hangot, hogy lehetőleg minden plébániának legyen iskolamestere, kinek megélhetéséről az illetékes helyiségek gondoskodjanak. Az viszont biztos, hogy itt tanult meg írni, olvasni, számolni Loosy Imre, a LIV. esztergomi érsek, aki 1580-ban Lózsán született. 1598-ban Maróthy Mihály engedélyt kért a csepregi senior lelkészől, hogy „az itt való Schola Mester hadd olvassa az mi gyülekezetünkben Vasárnap az Postillát”. Az iskola jelenlegi helyén a templom szomszédságában — többszöri helyváltoztatás után — 1912. szeptember 1-én nyitotta meg kapuit.

A helység peremére — a kivezető út négy torkolatánál — még a XVII. században szobrokat, fakeresztet állítottak, illetve kovácsműhelyt építettek (napjainkban is léteznek), ami egyrészt a lakott helység végét jelezte, másrészt pedig ezeken túl saját birtokán a földesúr nem engedélyezett építkezéseket jobbágyai és zsellérei számára. A Pinnye felé (észak) vezető út mellett áll az „Ecce homo” szobor. Pillére hosszú, körívesen zárt mezők, elől irástábla kerubfejjel és az 1650-es évszámmal, töviskoszorús Krisztus jól mintázott alakja. A kövesdi út (kelet) mellett áll a Pieta, dísztelen durva talapzaton. Erősen átmeszelt és rongált állapotban van. A XVII. század végéről való a Nagyerdő felé (dél) eső hatalmas fakereszt. A kovácsműhely az ebergőci út (nyugat) mellett épült. Ezt, amint Sopron környékén szokásban volt, a falu végén, a paplakás közelében rendezték be.

A belső terület említésre méltó növelésére a földesúr sokáig nem adott lehetőséget. A Viczayak 1669-ben székhelyüket a Győr megyei Hédervárra tették át, és ezzel Lózs fejlődésének üteme annyira lelassult, hogy a XVIII. században több dokumentumban már „faluserű kisváros”-ként szerepel. Lózs ekkori életét legalálában Révai Miklós, a legnagyobb magyar nyelv-tudósok egyike, aki 1782-ben Viczay II. Mihálytól házitanítóként működött, festette meg: „Már negyedik napja, hogy a lozsi csöndes életet kezdem élvezni. Oly nyugalmas itt minden, hogy mintegy a mennyországhoz hasonlít.”

A helység településének további terjeszkedésére először az 1920. évi földreform (XXXVI. t.c.), majd az uraság által az újvárosi kertek felett 1940-ben házhelyek céljára leadott 40 hold területen teremtettek építkezési alkalmat. A házhelyeket, amelyeket elsősorban a „más háznál lakó” volt agrárproletárok, nagy családok gyermekei, majd a szűk udvarú, rozszant állapotban lévő volt jobbágy- és zsellérházak lebontásával egykori tulajdonosaik kaptak, a községet övező területből hasították ki. Nemcsak a régi utcasorok növekedtek meg, hanem új utcák is — előbb a Hunyadi, majd a Petőfi — kialakultak. A régi utcaneveket megváltoztatták. A Fel-

Az 1982-ben felújított temetői kápolna.

szeget Kossuth Lajos, az Alszeget Zrinyi, az Újvárost Vörösmarty, a Papközt és a Gyepszert Arany János és Rákóczi utcára keresztelték át. A község belterülete, amely 1767-ben 112 4/8 hold volt (1100 □-örelle számolva) 1967-re 156 holdra (holdanként 1600 □-öl) növekedett.

A major területén 1785-ben még csak két épület állott. Beépítése csak ezután indult meg és fokozatosan alakult ki az alábbi helyiségekkel: cselédlakások, bognár-, kovács-, szíjjártó műhely, présház, raktár, nagypajta, magtár, gépszín, birkaakol, ökör-, gulya-, tehén- és göbolyistállók, cselédek részére tehénistálló — ebből később gazdasági iroda lett — és sertésólak, vilány- és vitzartályházak, az épületek mögött pedig a pajtáskert (gabonáskert).

A volt major 1959 februárjában — amikor a nagylózsi termőterület is szocialista tulajdonba került — a Búzakalász Termelőszövetkezet központja lett. 1969. augusztus 5-én a Nagylózsi Búzakalász, a Sopronkövesdi Béke, a Röjtökmuzsaji Jövendők és az Ebergöci Új barázda Termelőszövetkezet egyesültek Szamuely Tibor Mezőgazdasági Termelőszövetkezet néven Nagylózsi központtal.

A régi paraszti házakat, amelyeknek hagyományos és döntő többségű típusa egyszerű soros

Források: *Edmund Tomek*: Historische Orte und Bauten in Comitatu. Sopron, 1902. — Böngezet Sopron megye ismertetéséhez. *Drinóczy György* csornai kanonok által. 1830—1847. Győr-Sopron Megyei Levéltár, 2. sz. — *Feld István*: A nagylózsi temetőkápolna építéstörténete. Soproni Szemle, 1981. IV. 4. — *Hazai Okmánytár*. I. kötet. Győr, 1865. — *Mikó Sándor*: A lózsi-peresztegi csata. Soproni Szemle, 1961. — *Nagy Imre*: Sopron vármegye története, I. kötet. Sopron, 1889. — *Payr Sándor*: A dunántúli evangélikus egyházkerület története, I. k. Sopron, 1924. — Révai nevelő Loóson, *Csaplár Benedektől*. Figyelő, 1882. — Portaösszeírások. E. 158. Sopron, Rakszám A. 2659. Tom. XXXVIII. Országos Levéltár. — *Khuen-Héderváry család levéltára*, OL. P. 427. d. — *Acta iuridica magnatum*. Viczay. Tom. 3. GySmL. 2. sz. — A nagylózsi körjegyzőség iratai: c. Közig. külön kezelt csomók GySmL. 2. sz. — 1980. évi népszámlálás 3. Győr-Sopron m^h adatai. Bp., 1981. — *Harsányi József*: Valami a lerombolt Loós-i kastély múltjából és az ott talált régiségek, Sopron, 1880. 48. sz. — *Soós Imre*: Ósi Sopron megyei nemzetségek. Sopron, 1941.

alaprajzú volt, szinte kivétel nélkül vert földes falakból rakták, zsuppal vagy náddal fedték. Az L alaprajzú, utcára néző 4—6 ablakos épületek (keresztház) oszlopos tornáccal, legtöbbször faszindelyes tetővel, az uraság és a jobb módú iparosok házai voltak. A régi házakat első időben a tehetősebbek kezdték átépíteni, átalakítani és modernizálni. A vert földes falakat téglafalakkal, a szalma- vagy nádtetőt cseréppel váltották fel. Egyre több keresztház épült. 1945 után pedig a villaszerű építkezés vált divattá.

1980-ban a lakások építési év szerint a következőképpen oszlanak meg: — 1899: 39, 1900—1919: 3, 1920—1944: 21, 1945—1959: 61, 1960—1969: 82, 1970—1979: 29.

Villany (a községet 1937-ben kapcsolták be az országos elektromos hálózatba) 232 lakáshoz, a vízvezeték (1974 óta működik a helyi vízmű) 196 lakáshoz van. Fürdőszoba, mosdófülke 157 lakásban található.

Dr. Mikó Sándor

Nagy Károly, Komárom tudós fia

1. Ki volt Nagy Károly? Csillagász, matematikus, kémikus, közgazdász és publicista, a Magyar Tudományos Akadémia és az Amerikai Filozófiai Társaság tagja. Ennek ellenére — jóformán — csak a művelődéstörténet kutatói ismerik, pedig széles körű tudományos és tudományos ismeretterjesztő tevékenysége jóval túlmutat a szűkebb pátria — Komárom — művelődéstörténeti lapjain.

A csillagászok Littrow János, a matematikusok Babbege Károly, az irodalmárok Kisfaludy Károly, Lenau Miklós, Klauzál Gábor, Vörösmarty Mihály, Kölcsey Ferenc barátját tisztelik benne. Egyéniségének sajátos jegyeire ezek a baráti kapcsolatok is utalnak, mivel nem véletlenül vonzódott a tudomány és az irodalom nagyjai iránt. Nagy Károlynak gazdag és szerteágazó életpályája volt, amiben sok a közös vonás kora híres romantikus alakjaival. A mély humanumú, korszerű nevelési elveket valló Nagy Károly bátran kiállt minden társadalmi igazságtalanság ellen, mindenkor szívügyének tekintette tudása átadását a legszélesebb néptömegek számára. Az Európát Londontól Amerikáig beutazó Nagy Károlyról mint utazóról sem szabad megfeledkezni. Gazdag életpályája volt az övé a bölcsőtől a koporsóig, a komáromi szülői háztól a párizsi nyugvóhelyig.

Nagy Károly 1797. december 6-án született Rév-Komáromban, polgári családból. Ifjúságáról keveset tudunk. „Középtanodai” tanulmányait Pozsonyban végezte kitűnő eredménnyel, ahol ezenkívül a francia nyelvtanban, zenében és rajzban ért el dicséretes eredményt. Apja Komáromban volt gyógyszerész. Károly fiát is erre a pályára irányította. E célból Komáromban, Pesten és Kolozsvárott több gyógyszerésztárban gyakornokoskodott. Apja, látva fia korai szenvedélyes érdeklődését a természettudományok — különösen a kémia — iránt, 1819-ben e tárgyak továbbtanulására Bécsbe küldi. Itt szorgalommal és szenvedéllyel foglalkozott kémiával, melynek eredményeként a doktori fokozatot is megszerezte belőle. Későbbi érdeklődése az idegen nyelvek felé fordult. Kitaróan tanulta az arab nyelvet, mivel egy természettudományi tanulmányutat szeretett volna megvalósítani Ázsiába. Ugyanekkor a természettudományok tanulmányozását sem hanyagolta el, s emellett kezdett közgazdaságtannal is foglalkozni. Bécsben több jeles tudóssal állt kapcsolatban, melyek közül különösen a világhírű csillagászzal, Littrow Jánossal való kapcsolatát szükséges kiemelni, aki felismerte Nagy Károly tehetségét és a csillagászat tanulására buzdította. A bécsi csillagászati obszervatóriumban két évet gyakornokoskodott Littrow mellett. Ebben az időben került kapcsolatba a magyar udvari kancelláriánál alkalmazott Klauzál Imrével, s az ő közvetítésével gróf Károlyi Lajossal, ki mindkettőjüket magánszolgálatába szerződtette. Klauzál jószágigazgatójává, Nagy Károlyt pedig pénztárnokává s könyvtárnokává, majd pénzügyi tanácsosává nevezte ki. Bécsben megismerkedett Károlyi Lajos apósával — Kaunitz miniszterrel — is, akinek szintén tanácsosa lett.

Nagy Károly nagy tisztelője volt a francia nemzetnek és irodalomnak, Párizsban is gyakran megfordult. Brüsszelben minden alkalommal felkereste a száműzött, kitűnő lengyel tudóst,